‘समर लभ’उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन

शोधार्थी

सुजाताखत्री

क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक सत्र : ५३ (२०७३/०७४)

त्रि.वि.दर्ता नं. :   ९-२-२१८-३३७-२०११

दोस्रो वर्षको परीक्षाक्रमाङ्क र वर्ष : २१८००५१ (२०७४)

नेपालीशिक्षाविषयमा नेपा.शि.५९८स्नातकोत्तर उपाधिकानिम्ति प्रस्तुतशोधपत्र

त्रिभुवनविश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

जनताबहुमुखीक्याम्पस

नेपालीशिक्षाविभाग

इटहरी, सुनसरी

२०७७/२०२१

प्रतिबद्धतापत्र

प्रस्तुतशोधपत्र मेरो मौलिक र प्रयोगात्मक अनुसन्धानहो । शोधपत्रको कुनै अंशसमेत मैले कहिँकतैबाट मैले हुबहु नक्कल गरेकोहोइन । आवश्यकताअनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरिएको छ । कहीकतैबाटहुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने परिणामहरूको समेत सामनागर्नेछु ।

वि.सं. : २०७७/१०/१६

शोधार्थी

सुजाताखत्री

जनताबहुमुखीक्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवनविश्वविद्यालयबाट सम्बन्धनप्राप्त)

व्यवस्थापन, मानविकीतथाशिक्षाशास्त्र सङ्काय

☎०२५ - ५८१३००

५८००६४

प.सं.

च.नं.

मितिः- २०७७/१०/१६

शोधनिर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवनविश्वविद्ययल, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, जनताबहुमुखीक्याम्पस नेपालीशिक्षाविभागअन्तर्गत एम.एड. दोस्रो वर्षकीविद्यार्थी सुजाताखत्रीले ने.पा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत**'समर लभ'उपयासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन**शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमातयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुतशोधपत्र सम्बन्धिततहकानिमित्तउपयुक्तभएकाले आवश्यकमुल्याङ्कनकालागिसिफारिस गर्दछु ।

वि.सं. : २०७७/ /

इ.सं. :

....

नवीनकुमार शर्मा

(शोधनिर्देशक)

नेपालीशिक्षाविभाग

जनताबहुमुखीक्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवनविश्वविद्ययलशिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपालीशिक्षाविभागअन्तर्गतको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको ने.पा.शि. ५९८ को प्रयोजनकालागि**'समर लभ'उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन**शीर्षकमाशोधपत्रतयार पारिएको हो । मेरो शोधपत्रको शीर्षक छनोट देखि लिएर शोधपत्रको अन्तिम रूप दिनकालागि सहयोग गर्नुहुने शोध निर्देशकनवीनकुमार शर्मालाई विशेष धन्यवादव्यक्तगर्नु चाहन्छु ।

जनताबहुमुखीक्याम्पसकाक्याम्पस प्रमुख, नेपालीशिक्षाविभागकाविभागीयप्रमुखश्री नवीनकुमार शर्मा, टंकप्रसादन्यौपाने मेरा आत्मियमित्र रेणुका कुमारी थापा, आशा मगरप्रतिहार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । शोधपत्रतयारीकाक्रममा समयसमयमामलाई स्रोत समग्रीउपलब्ध गराइदिनु हुने पुस्तकालयकमाकर्मचारीप्रतिहार्दिक धन्यवादगर्न चाहन्छु ।

यसैगरी यस शोधपत्रतयार पार्नकालागिअध्ययनका क्षेत्रमा सदैव प्रेरणा प्रदानगर्नुहुने मेरा मातापिताप्रतिविशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी यस शोधपत्रलाई शुद्धसँग टाइपिङ गरी पूर्णरुप दिनुहुने लक्ष्मीधिताल ज्यू साथै प्रिन्टमा सहयोग गर्नु हुने दुर्गा कम्युनिकेशन एन्ड फोटो स्टुडियोकातिर्थराजधितालज्यूलाई धन्यवादव्यक्तगर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमाशोधपत्रको उचितमूल्याङ्कनकालागि नेपालीविभागजनताबहुमुखीक्याम्पस इटहरीमा पेश गर्न चाहन्छु ।

वि.सं. : २०७७/१०/१६

शोधार्थी

सुजाताखत्री

जनताबहुमुखीक्याम्पस

इटहरी, सुनसुरी

शोधसार

शोधपत्रको शीर्षक : **'समर लभ'उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन**

शोधार्थी : सुजाताखत्री

शोधनिर्देशक : नवीनकुमार शर्मा

क्याम्पस विभाग : जनताबहुमुखीक्याम्पस, इटहरी, सुनसरी, नेपालीशिक्षाविभाग

शैक्षिकवर्ष : २०७३/७४

पृष्ठसङ्ख्या : ५५जम्माअध्याय:पाँच

समस्याकथन : **'समर लभ'उपन्यासको**फ्रेटागको पिरामिड अनुसार कथानक र त्यसको विकासक्रम, शैलीवैज्ञानिक आधारमापात्रहरूको वर्गीकरण र चयन, विचलन र समानान्तरताहरू के कस्ता पाइन्छन् ?

उद्देश्य : **'समर लभ'उपन्यासमा**कथानकोविकासलाई फेटागको पिरामिड अनुसार विश्लेषण, शैलीवैज्ञानिक आधारमापात्रहरुको वर्गीकरण र शैलीविज्ञान अनुसार के कस्तो चयन,विचलन र समानान्तरताहरू पाइन्छन् विश्लेषण गर्नु रहेको छ ।

शोधविधि : पुस्तकालयीयअध्ययनकार्य र वर्णनात्मक पद्दति एवंमविश्लेषणात्मक विधिको प्रयोग गरिएको छ ।

निष्कर्ष : चर्चित उपन्यासकार सुबिन भट्टराईद्वारा रचित समर लभ उपन्यास २०६९ सालमाप्रकाशितभएको एक उत्कृष्ट कृतिहो । उपन्यासको कथावस्तु अनुसार काठमाडौँ त्रिचन्द्र कलेजमा भेट भएकाअतीत र सायाको प्रेम कहानी साथै उनिहरुको अन्तरजातीयमायालाई लेखकले प्रस्तुतगर्ने जमर्को गरेका छन् । उनिहरूको मायाजीवनमाभोग्नुपरेको कठिन परिस्थितिको सामनागर्दै अघि बढ्नुपर्ने जस्ता पक्षलाई समेत प्रस्तुतगरिएको छ । यस उपन्यासमाअन्तरजातिय प्रेम गर्नेहरूलाई समाजले हेर्ने दृष्टिकोणको यथार्थ चित्रण गरिएको छ ।

विषय सूची

विषय **पृष्ठ सङ्ख्या**

अध्याय- एक : शोधको परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि १

१.२ समस्याकथन २

१.३ अध्ययनका उद्देश्यहरु ३

१.४ अध्ययनको औचित्यतथामहत्व ३

१.५ अध्ययनको परिसीमा ४

१.६ पारिभाषिकशब्द ४

१.७अध्ययनको रुपरेखा ५

अध्यायदुई : पूर्वकार्यको समीक्षातथा सैद्धान्तिक धारणात्मक संरचना

२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा ६

२.२ पूर्वकार्यको उपयोगिता १०

२.३ सैद्धान्तिकआधार १२

२.३.१ कथानकको विकासक्रम १२

२.३.२ चिनारी १३

२.३.३ सङ्घर्ष विकास १३

२.३.४ चरम १३

२.३.५ सङ्घर्षह्रास १३

२.३.६ उपसंहार १३

२.३.७चरित्रको विश्लेषणएवम् वर्गीकरणका आधार १३

२.३.७.१ लिङ्गकाआधारमा १४

२.३.७.२ कार्यकाआधारमा १४

२.३.७.३ प्रवृत्तिकाआधारमा १४

२.३.७.४ स्वभावकाआधारमा १४

२.३.७.५ जीवन चेतनाकाआधारमा १४

२.३.७.६ आसन्नताकाआधारमा १५

२.३.७.७आबद्वताकाआधारमा १५

२.३.३ कृतिविश्लेषणका शैलीवैज्ञानिक आधार/प्रक्रिया १५

२.३.३.१.विकल्पन र चयन १५

२.३.३.२ अग्रभूमिनिर्माण १६

२.३.३.३ समानान्तरता १६

अध्याय - तीन : अध्ययनको विधि र प्रक्रिया

३.१ अध्ययनको संरचना १९

३.२ जनसङ्ख्या १९

३.३ नमुना छनोट १९

३.४ उपकरण निर्माण १९

३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन २०

३.६तथ्याङ्कविश्लेषण र व्याख्याप्रक्रिया २०

अध्यायचार : व्याख्यातथाविश्लेषण

४.१ 'समर लभ'उपन्यासको परिचय २२

४.२कथानक २२

४.२.१'समर लभ'उपन्यासको कथानक २२

४.१.२ 'समर लभ'उपन्यासको कथानकको विकासक्रम २३

४.३ पात्र/चरित्र ३५

४.३.१ पात्र वर्गीकरणको आधार २६

४.३.२'साया' उपन्यासका पात्रहरुको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन ३५

४.१.६ चयनका आधारमा 'साया' उपन्यासको विश्लेषण ४२

४.१.७ समानान्तरता ४३

४.२ छलफल/व्याख्या ४९

अध्यायपाँच : सारांश, निष्कर्ष, सुझावतथाउपयोगिता

५.१ सारांश ५१

५.२ निष्कर्ष ५२

५.३ सुझाव ५३

५.४ उपयोगिता ५४

५.४.१ नीतिगततह ५४

५.४.२ कार्यन्वयनतह ५५

५.४.३ आगामी अनुसन्धानकालागिशीर्षकहरु ५५

सन्दर्भ सामग्रीहरू

परिशिष्ट

व्यक्तिवृत

व्यक्तिवृत्त

शोधार्थीको नाम	:	सुजाताखत्री
जन्मस्थान	:	मोरङ्ग
स्थायी ठेगाना	:	दुहवी ८, सुनसरी
जन्ममिती	:	वि.सं. २०५१/०२/०६
पिता	:	सेर बहादुर खत्री
माता	:	चन्द्र कुमारी खत्री
राष्ट्रियता	:	नेपाली
धर्म	:	हिन्दु
वैवाहिक स्थिति	:	अविवाहित

शैक्षिक योग्यता

- २०६५, एस.एल.सी, परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, शिक्षामन्त्रालय
- २०६८ उच्चमाध्यमिकतह, उच्चमाध्यमिकशिक्षा परिषद
- २०७२ स्नातक, त्रिभुवनविश्वविद्यालय

....

हस्ताक्षर